

Novotná, Jarmila

[Jůva, Vladimír. **Pedagogika jako věda**]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. I, Řada pedagogicko-psychologická. 1981, vol. 30, iss. 116, pp. 153-154

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/112516>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

oblasti, kriticky se vyrovnává s některými dosavadními jednostrannostmi a přesvědčivě ukazuje cestu komplexní modernizace obsahové, organizační i metodické na úseku pracovní výchovy mladé generace. V tomto směru poskytuje práce doc. Mojžiška nesčetné podněty pro další výzkumy i pro monografická zpracování naznačených problémů.

Vladimír Jůva

Vladimír Jůva:

Pedagogika jako věda,
UJEP, Brno 1977, 194 str.

V současné pedagogické literatuře se stále více pocituje naléhavá potřeba syntetického pohledu na komplexní problematiku výchovy v moderní společnosti, který by integroval bohatou žně monografií z jednotlivých dílčích pedagogických disciplín i o jednotlivých významných problémech výchovy a vzdělání mládeže i dospělých. Významný přínos v tomto směru znamená spis prof. PhDr. Vladimíra Jůvy, DrSc., Pedagogika jako věda, který vyšel v roce 1977 v edici Spisů filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Dílo je výslednicí autorových mnohaletých historickosrovnávacích i empirických výzkumů v oblasti dějin pedagogiky, obecné pedagogiky i jednotlivých teorií složek komunistické výchovy a podává ve třech relativně samostatných částech soustavnou analýzu pedagogické metodologie, vývoje pedagogického myšlení od antiky až po naše dny a pedagogické systematiky se zaměřením na klíčové pedagogické kategorie a jejich aplikaci v každodenní praxi.

První část spisu je věnována metodologickým problémům pedagogiky. Autor přesvědčivě ukazuje, jak naléhavé úkoly, které stojí před výchovou v socialistické společnosti, staví nebývalé nároky i před pedagogické vědy, které jsou nuceny hledat nové, syntetičtější a efektivnější metody výzkumu a hodnocení výchovně vzdělávací reality a aplikace dosahovaných výsledků do živé pedagogické praxe. V této části analyzuje autor předmět pedagogiky, její úkoly, její metody, její vztah k jiným vědním oborům i její strukturu a funkci v současné společnosti. V duchu tradic brněnské pedagogické školy reprezentované za první republiky takovými osobnostmi, jako byl Otokar Chlup nebo Jan Uher, pojímá autor pedagogiku jako specifickou společenskou vědu těsně svázanou s celým souborem věd společenských, přírodních i technických, která adekvátními metodami zkoumá výchovu a vzdělávání mládeže i dospělých v celé společnosti, tj. v podmínkách školských, mimoškolských, podnikových i rodinných.

Druhá část spisu přináší systematický rozbor vývoje pedagogických koncepcí od antiky až po naši současnost. V přísném výběru a v krajně koncentrované formě odhaluje autor progresivní rysy jednotlivých pedagogických systémů, které v nové podobě a za nových podmínek našly své zákonité vyústění v pedagogice socialistické. Jako červená nit se táhne celou touto částí úsilí nejpokrokovějších pedagogů o překonání třídní diference výchovy, její jednostrannosti i jejího odtržení od potřeb života. Tyto ideje mohla samozřejmě naplnit v plné míře teprve socialistická pedagogika, které je ve spise věnována relativně největší část včetně konkrétní analýzy současných výsledků pedagogické vědy v jednotlivých socialistických státech. Právě analýza nejnovější pedagogiky a jejich základních směrů tvoří nejvýznamnější a v mnohém originální přínos Jůvova spisu a je výslednicí jeho stálého kontaktu s pedagogickým děním jednotlivých socialistických zemí.

Třetí část spisu je věnována systému pedagogických kategorií. Tato část je vyústěním celé práce, v ní jsou v obecné rovině integrovány výsledky dosažené historickosrovnávací analýzou i dlouhodobým empirickým výzkumem. Autor zde podrobně analyzuje cíle výchovně vzdělávací činnosti, její strukturu i její činitele, její principy, formy i metody, a to v důsledné snaze pojímat výchovně vzdělávací proces jako jednotný a celoživotní proces, který se uskutečňuje ve vzájemném průniku výchovy školní i mimoškolní, podnikové i rodinné. Analyzuje hlavní znaky komunistické výchovy, její ideovou orientaci, její permanentní charakter, její těsné sepětí se životem i její stálé úsilí o všestranný rozvoj osobnosti jako uvědomělého, vysoce kvalifiko-

vaného a socialisticky angažovaného občana. Právě tato závěrečná část přináší mnoho otevřených problémů, ukazuje cesty dalších výzkumů a klade čtenáři oprávněné otázky a problémy. A v tom je nepochybně jeden z významných rysů Jůvovy podnětné monografie.

Jarmila Novotná

Lili Monátová:

Otázky rozumové výchovy,
UJEP, Brno 1978, 209 str.

V systému komunistické výchovy hraje výchova rozumová centrální úlohu; rozvíjí jedince ve vědách přírodních i společenských, formuje jeho poznávací schopnosti, utváří jeho řečové dovednosti a především vytváří předpoklady pro jeho vědecký ateistický světový názor, který je ústředním článkem a konečným vyústěním této výchovné složky. Není proto bez zajímavosti, že právě syntetická analýza rozumové výchovy v kontextu výchovy komunistické se objevuje v odborné pedagogické literatuře daleko sporadičtěji než například analýza výchovy pracovní, výchovy morální nebo výchovy estetické. Je to jistě dáno složitostí dané problematiky i relativně menší ujasněností některých problémů a jejich vzájemné kontinuity. O to více je třeba přivítat práci doc. PhDr. Lili Monátové, CSc., *Otázky rozumové výchovy*, která vyšla v roce 1978 ve Spisech filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně. Jde o práci originální, která na základě dlouhodobého autorčina výzkumu i širokého rozhledu v odborné literatuře poskytuje syntetický pohled na rozumovou výchovu dětí a mládeže, pohled zaměřený především k prvním fázím rozumového rozvoje, které jsou z hlediska konečných výsledků rozhodující.

V první části svého spisu podává autorka koncentrovaný a zasvěcený pohled na vývoj koncepce rozumové výchovy dětí a mládeže v klasických pedagogických systémech se zvláštním zřetelem k nejnovějšímu vývoji v socialistickém i nesocialistickém světě. Na to navazuje významná kapitola o výzkumu v oblasti rozumové výchovy; zde se plně uplatnila autorčina badatelská erudice a schopnost kriticky se vyrovnat s různými přístupy k výzkumu v této tak náročné oblasti vývoje a výchovy dítěte. Tato kapitola je zvláště cenná pro každého, kdo hledá nejvýhodnější metody a formy, jak koncipovat, realizovat a vyhodnocovat výzkum v dané oblasti.

Výsledky autorčiny mnohaleté badatelské práce jsou koncentrovány v kapitole třetí a čtvrté. Třetí kapitola nazvaná Komplexní výzkum poznatkové struktury dětí přináší srovnání osnov pro školu mateřskou a základní, rozebírá metody vzdělání na mateřské škole a poskytuje komparativní analýzu přírodovědných poznatků šestiměsíčních dětí. Celá práce vyúsťuje v kapitole čtvrté, která formuluje obecnou koncepci rozumové výchovy. Autorka v ní podrobně rozebírá výchovu jazykovou a výchovu poznávacích schopností, výchovu předvědeckou, vědeckou a výchovu světonázorovou. Zároveň ukazuje, jak racionální rozvoj dětí je těsně spjat s rozvojem kladných citových a volných procesů, od nichž tuto výchovu nikdy nemůžeme odtrhnout.

Hodnotíme-li práci jako celek, je nutno především vyzvednout její systémový charakter, její důslednou snahu o precizní formulace problémů, o kritické zhodnocení dosavadního snažení a o rozpracování takové koncepce rozumové výchovy dětí, která by byla adekvátní potřebám i podmínkám vyspělé socialistické společnosti. Autorce se podařilo překonat jednostrannosti v koncepci rozumové výchovy, se kterými se většinou setkáváme, proporcčně skloubit hledisko materiální i formativní, odhalit celou složitou strukturu dílčích cílů rozumové výchovy a jejich vzájemnou podmíněnost a ani na okamžik nepustit se zřetele tu základní okolnost, že každou složku komunistické výchovy musíme vždy vidět v rámci celku ve složitých vazbách k ostatním složkám, ať již jde o složku pracovní, mravní, estetickou nebo tělesnou. I když práce na jedné straně přináší promyšlený a dostatečně zdůvodněný systém rozumové výchovy, poskytuje čtenáři i nesčetné podněty pro další zkoumání v teoretické rovině i pro bezprostřední aplikaci v terenní praxi. Tím tato práce jistě napomůže k dalšímu rozvoji teorie rozumové výchovy i k inovaci současně praxe na mateřských a základních školách.

Vladimír Jůva.